

ÅBEN VAND I RØNDE – ET PER KIRKEBY PROJEKT

Rønde har fået to store teglstensskulpturer i form af to tårne på hver sin side af Hovedgaden på Kaløtorvet. Tårnene er blevet et markant træk i bybilledet – og mange spørger sig selv, hvad meningen er?

De fleste er klar over, at tårnene er tegnet af den internationalt kendte danske kunstner Per Kirkeby og at de har noget med "Åben Vand" at gøre. Men hvad er det lige, baggrunden for det hele er?

Det første tårn under opførelse på Kaløtorvet, juni 2012

Historien begynder i 1996, hvor en kreds af Rønde-borgere dannede foreningen "Åben Vand", der havde til formål at forskønne Rønde og skaffe kunst af internationalt format til byen. Meningen var at gøre noget ved det faktum, at Rønnes Hovedgade ikke ligefrem kunne kaldes hverken smuk eller spændende – men det skulle den blive.

Ideen gik ud på at hente vandet fra bakkerne på toppen af Rønde og få det til at løbe i render ned gennem Hovedgaden, idet vandet skulle forbinde en række kunstværker, så disse kunne fremtræde som forskellige, men dog udgørende en helhed gennem forbindelsen til det rislende vandløb.

Navnet tog foreningen som et modspil til begrebet "Åben Land", der dengang var et meget omtalt begreb i forbindelse med planlægning, idet der gjaldt særlige spilleregler for planlægning i det åbne land, modsat i byer og byområder.

Primus motor i foreningen var Røndes boghandler Niels Trangbæk og kommunaldirektør Geert Hallberg.

Niels Trangbæk havde og har gode forbindelser til mange kunstnere i Danmark, heriblandt Per Kirkeby. Niels spurgte nu Per Kirkeby, om han kunne tænke sig at være kunstner på Åben Vand-projektet.

Efter nogen betænkningstid sagde Per Kirkeby ja og kom til Rønde og udviklede et projekt med vand, der fra bakkerne skulle ledes gennem en stor akvædukt, ned gennem Hovedgaden, over gaden ved Kaløtorvet, hvor retningsændringen skulle markeres med to markante teglstenstårne, videre til søen i Byparken, hvor afslutningen på forløbet skulle markeres på det højeste punkt med et stort teglstenstårn, der skulle stå som en modpol, eller snarere medpol, til det store tårn på Kalø slotsruin. "De to tårne skal tale sammen. Gennem dem kan fortid og nutid nå hinanden", som Per Kirkeby udtrykte det.

Et kik op gennem tårnets indre (mens der endnu var stillads i toppen). Tårnet er "foldet ind i sig selv" i et mæander-mønster og skaber derved helt specielle lys-skygge virkninger.

Ideen var inspireret af Røndes slogan som "Danmarks eneste bjergby", idet en sammenligning med de italienske byer lå lige for. Rom, hvor vandet i hele romerrigets tid blev ledet fra bjergene gennem

akvæduker ind i byen, hvor det "tappedes" til fontæner og badeanlæg. Firenze med de markante slanke tårne, som markerede de forskellige adelsslægters ejendomme. De mange byer, der ligger på en bjergskråning, og hvor man igen og igen overraskes af udsigter fra gyder og stræder ud over landskabet, præcis som i Rønde, hvor udsigten over skovene og Kalø Vig dukker op de mest overraskende steder.

En af Per Kirkebys kunstneriske udtryksformer gennem den sidste snes år har været teglsten og teglstensskulpturer. Det var oplagt at bruge denne udtryksform i Rønde, der netop er kendetegnet ved de mange teglstensbygninger helt fra middelalderen. Jyllands første teglstensbygning er Thorsager Rundkirke fra år 1200 – når man ikke regner "Valdemarsmuren" i Dannevirke for en egentlig bygning. Thorsager Rundkirke er opført kun 30 år efter at teglsten var blevet introduceret som bygningsmateriale i Danmark af kong Valdemar den Store ved opførelsen af Valdemarsmuren og Sct. Bendts kirke i Ringsted.

Senere i 1200-tallet blev Feldballe kirke opført af teglsten, formodentlig af Marsk Stig på Møllerup, og i det følgende århundrede kom så den mægtige Kalø-borg til, opført af kong Erik Menved fra år 1313. Ikke mindst det imponerende tårn på Kalø slotsruin har været inspiration for Per Kirkeby ved udformningen af Åben Vand-projektet.

At tegl har været specielt meget anvendt i Rønde er ikke mærkeligt, da leret jo ligger i undergrunden overalt. Derfor har der helt fra middelalderen ligget teglovne, hvor brændingen af teglstenene har foregået. En af disse teglovne dukkede op ved udvidelsen af Rønde Vandrerhjem i 1990'erne, og de fundne rester af denne teglovn blev flyttet til plænen ved vandrerhjemmet, hvor den stadig kan ses. En teglovn og masser af teglsten – bl.a. en flot bageovn af teglsten – dukkede op ved udgravningen af Bregnet-landsbyen på den vestlige side af Molsvej, hvor området stadig ligger udyrket i afventen på økonomiske midler, der skal gøre det muligt at fortsætte udgravningerne.

Per Kirkebys ide blev præsenteret for de handlende på Hovedgaden, der hurtigt var med på ideen og tegnede sig for bidrag til projektet på omkring en million kroner. Ideen blev også præsenteret for Rønde Kommune, der også var begejstret og erklærede sig villig til at lade projektet indgå i den fremtidige planlægning. Kommunen erklærede sig også villig til at bidrage med de "udenomsværker", der var nødvendige for projektet og som alligevel i større eller mindre omfang ville være kommunale udgifter – Åben Vand eller ej. Det kunne være sokler, belægninger, planeringer o.lign. Åben Vand skulle "bare" selv sørge for kunstværkerne.

Ideen blev også præsenteret for borgerne, bl.a. gennem en udstilling med modeller på rådhuset i Rønde. Meningerne blandt borgerne var mere delte, men det viste sig, at anstødsstenen ofte var en misforstået opfattelse af, at der var tale om et kommunalt projekt og dermed kommunale udgifter. Efterhånden som det blev almindeligt kendt, at det var et privat projekt bekostet af private midler, mildnedes sindene. I dag er det meget sjældent, man møder modvilje mod projektet. Sådan er i hvert fald min oplevelse!

Under alle omstændigheder var interessen blandt borgerne så stor, at der blev dannet en støtteforening "Åben Vands Venner", der påtog sig at informere om projektet og holde interessen for det levende, mens Åben Vands bestyrelse arbejdede videre med det og forsøgte at skaffe de økonomiske midler fra indsamlinger og fonde. Åben Vands Venner har i ventetiden holdt interessen og sammenholdet omkring projektet levende ved at arrangere foredrag og busture til steder, der kunne byde på kunstnerisk

inspiration og gerne også "åben vand" – det gjaldt f.eks. en tur til "de tusind søers land" Finland og til den sydtyske by Freiburg, der har haft vandet rislende gennem gaderne lige fra middelalderens tid.

Niels Trangbæks forlag Boggalleriet udgav i år 2000 bogen "Åben Vand" med artikler af Per Kirkeby, Lars Morell og Vilfred Friberg Hansen. Bogen kan stadigvæk fås i Trangbæks boghandel. Bogens omslag er et litografi, tegnet af Per Kirkeby, specielt til Åben Vand-projektet.

I 1998 opstillede Niels Trangbæk en stele udført af den tyske kunstner Günther Förg på pladsen uden for sin boghandel. Stelen var tænkt som et af de kunstværker, det åbne vand skulle løbe igennem og var dermed reelt første etape i realiseringen af projektet.

Günther Förgs stele afsløres på pladsen foran Trangbæks boghandel en kold januardag 1998. En del tilsvarende steler af Günther Förg kan ses på Louisiana i Nordsjælland. Stelen var Røndes første større kunstværk – og begyndelsen til Åben Vand.

Der skulle gå yderligere 14 år, før næste etape stod færdig i form af de to tårne på Kaløtorvet. De udgør til gengæld et markant bidrag til projektets realisering.

Tårnene er hver syv meter høje og står på en granitsokkel på 3 x 3 meter. Hver granitsokkel er delt i fire blokke på hver 1,5 x 1,5 meter for at gøre det muligt at håndtere dem i stenbruddet, ved transporten og ved den endelige placering.

Tårnene vejer tilsammen 90 tons. Der er medgået 30.000 sten til opførelsen. Det svarer til, hvad der normalt går til at opføre fem parcelhuse.

Mens dette skrives venter vi så på kunstneren selv. Per Kirkeby har nemlig insistet på selv at være med til den officielle indvielse, der vil finde sted i september 2012.

Litteratur:

Lars Morell, Per Kirkeby og Vilfred Friborg Hansen: "Åben Vand. Et kunstprojekt af Per Kirkeby", Boggalleriet Rønde 2000.

Vilfred Friborg Hansen, skrevet til Syddjursportalens oplevelsesguide juli 2012.